

ROZŠÍRENÁ TEÓRIA VEREJNÝCH STATKOV A VEREJNOPROSPEŠNÉ FUNKCIE LESOV²

JAROSLAV ŠÁLKA

ABSTRACT

The aim of this article is to introduce the essential idea of environmental and recreational goods and services integration into market mechanism with the help of the public goods theory. The article is founded on neoclassical classification of public goods which divides public goods into private and public, ergo marketable and non–marketable. This theory is further applied on the environmental and recreational goods and services provided by the forests. Based on the works of prof. Mantau (1993, 1994a,b, 1995a,b,c, 1997, 1999, 2001) the article extends the neoclassical public goods theory and herewith introduces the basic idea of environmental and recreational goods and services integration.

Key words: environmental and recreational goods and services provided by the forests, public goods, rivalry, excludability, utility/efficiency

1. ÚVOD

Slovenské lesné hospodárstvo je založené na trvalo udržateľnom zabezpečovaní všetkých funkcií lesa. Produkcia trhových statkov ako drevo alebo právo poľovníctva podlieha trhovému mechanizmu so všetkými jeho výhodami a nevýhodami. Poskytovanie verejnoprospešných funkcií podľa teórie verejných statkov naproti tomu predstavuje zlyhanie trhu, ktoré by mal riešiť štát pomocou opatrení verejnej politiky (ŠÁLKA 2008). Teoreticky ide o štátny motivačný systém založený na tzv. PIGOUVEJ dotácii (PIGOU 1932), ktorá má motivovať lesné podniky k optimálnemu zabezpečeniu verejnoprospešných funkcií lesa. Opatrenia verejnej politiky na podporu verejnoprospešných funkcií lesa sú veľmi často politicky slabo presaditeľné, málo účinné alebo vykazujú implementačné nedostatky. Verejnoprospešné funkcie lesov nie sú aj na základe opatrení verejnej politiky zabezpečované nedostatočne. Ekonómovia hovoria o zlyhaní štátu (napríklad DOWNS 1957, JUST, R.E., HUETH, D.L., SCHMITZ, A. 1982). Iná cesta ako zabezpečovať verejnoprospešné funkcie spočíva vo využití tzv. COASEHO teorému (1960), ktorý hovorí o priradení jasných vlastnických práv k verejnoprospešným funkciám. Priradenie vlastnických práv k verejnoprospešným funkciám lesov by umožnilo vyjednávanie medzi poskytovateľmi a spotrebiteľmi verejnoprospešných funkcií lesov, teda ich integráciu do trhového mechanizmu. Stratégie integrácie verejnoprospešných do trhového mechanizmu vyžadujú veľmi veľa predpokladov (priradenie vlastnických práv zmenou legislatívy, vytvorenie inštitúcií trhu, redefinícia verejných statkov a zlyhania trhu, zlepšovanie akceptácie takýchto riešení vo verejnosti atď.). Cieľ tohto príspevku spočíva v predstavení základnej myšlienky integrácie verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu pomocou rozšírenia teórie verejných statkov.

² Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV–0692–07.

2. KLASIFIKÁCIA STATKOV

Verejné statky sú charakteristické dvoma znakmi, ktoré znemožňujú trhový mechanizmus:

- **Exkludácia** vyjadruje vylúčiteľnosť jednotlivca zo spotreby určitého statku. Exkludácia spôsobuje, že daný statok sa stáva predmetom trhu a takzvaní „čierni pasažieri“, ktorí by tento statok chceli užívať bezplatne, môžu byť z jeho spotreby vylúčení.
- **Rivalita** vyjadruje skutočnosť, že statok, ktorý je spotrebovávaný jedným jednotlivcom nemôže byť konzumovaný iným. Rivalita medzi jednotlivcami o konzumáciu daného statku je spôsobená jeho obmedzenosťou.

Na základe exkludácie a rivality rozlišujeme nasledujúce druhy statkov (obrázok 1.1), pričom exkludácia a rivalita môže byť vo svojich hraničných hodnotách rovná nule alebo jednej:

Súkromné (individuálne) statky majú úplnú rivalitu a exkludáciu, čo umožňuje, aby boli predmetom trhu.

Verejné statky sa vyznačujú tým, že exkludácia a rivalita sa rovná nule. Nie je možné zo spotreby nikoho vylúčiť a neexistuje žiadna rivalita pri ich spotrebe. Vylúčenie neplatičov nie je možné z technických alebo ekonomických dôvodov. Produkcia kyslíka alebo viazanie CO₂ lesnými ekosystémami sú typickými príkladmi. Ich produkcia trhovým mechanizmom nie je možná.

Kolektívne statky sú charakteristické tým, že nie je možné zo spotreby nikoho vylúčiť, a zároveň pri ich spotrebe existuje rivalita, lebo vlastnícke práva nie sú jasne definované. Intenzívna rekreácia v chránených územiach je bezproblémová až do vtedy, kým nedôjde k stretu rôznych záujmov (rekreácia a ochrana prírody). Ich produkcia trhovým mechanizmom nie je možná.

Klubové statky tvoria prechod medzi verejnými a súkromnými statkami. Týmto statkom je možné priradiť určitý stupeň exkludácie, lebo pri ich využívaní je časté, že zvyšovaním počtu užívateľov sa kvalita statku znižuje. Pri klubových statkoch je potom možné určiť analyticky optimálnu veľkosť skupiny, aby sa umožnila produkcia statku so zodpovedajúcou kvalitou. Majitelia hotelov sú ochotní platiť lesným podnikom za opatrenia, ktoré zvyšujú účinnosť protilávnejovej funkcie. Ak je počet hotelierov veľký, nemusí dôjsť k dohode na financovanie týchto opatrení.

Obrázok 1.1 Druhy statkov (zdroj: GLÜCK, 1995 zmenené)

		Exkludácia	
		1	0
Rivalita	1	Súkromné statky (auto)	Kolektívne statky (intenzívna rekreácia v chránených územiach)
	0	Klubové statky (cykloturistická organizácia)	Verejné statky (absorbčná funkcia pri CO ₂)

Na druhej strane je dôležité miesto poskytovania týchto statkov, lebo pri tzv. **lokálnych statkoch** je možné, že z týchto statkov majú úžitky aj jednotlivci, ktorí uskutočňujú svoje aktivity v blízkosti poskytovania týchto statkov, ale nepodieľajú sa na ich financovaní. Miestny klub cykloturistiky sa dohodne s lesnými a poľnohospodárskymi podnikmi o poplatkoch k financovaniu úprav cestnej siete, aby bola vhodnejšia pre cykloturistiku. Cestnú sieť však využívajú aj cykloturisti, ktorí nie sú členovia miestneho klubu ale zo spotreby tohoto statku ich nemožno vylúčiť, lebo je zákonne zaistený voľný vstup do lesa. Z tohoto dôvodu sú dôležité náklady exkludácie a náklady vytvárania kolektívu, ktoré nazývame transakčné náklady. Ak by boli náklady na

exkludáciu príliš vysoké alebo na zabezpečovanie týchto statkov by bolo potrebné vytvárať vždy nové kolektívy s vysokými nákladmi nie je ich produkcia trhovým mechanizmom zväčša možná.

Zmiešané statky sa vyznačujú tým, že hodnoty rivality a exkludácie sa pohybujú v rozpätí od nula do jedna. Presná kvantifikácia stupňa rivality a exkludácie by umožnila presnejšie určenie verejných statkov a ich potrebu zabezpečovania štátom. V praxi je takáto kvantifikácia veľmi sťažená.

Na vysvetlenie využijeme funkcie lesných ekosystémov. Lesné ekosystémy plnia produkčné, ekologické a environmentálne funkcie. Pojem funkcia lesa znamená schopnosť lesa poskytovať určité úžitky (PAPÁNEK 1978). Naše zákonodarstvo rozlišuje lesy na základe ich prevažujúcich účinkov na hospodárske, ochranné a osobitného určenia. Medzi produkčné funkcie lesa zaraďujeme produkciu dreva, zveriny a ostatných produktov. Tieto statky vyrábané lesným hospodárstvom môžeme zaradiť medzi súkromné statky, pri ktorých funguje trhovú mechanizmus a cena ako indikátor obmedzenosti súkromného statku. So stúpajúcim množstvom spotrebiteľov stúpa medzi nimi rivalita, ktorá je spôsobená obmedzenosťou statkov, čo spôsobuje ich prechod od verejných ku kolektívnym statkom.

Medzi ekologické funkcie lesa zaraďujeme ochranu pôdy pred eróziou, kvality a kvantitu vody, globálne a lokálne klimatické a filtračné účinky lesa, ochrana objektov pred snehovými a kamennými lavínami atď. Medzi environmentálne funkcie lesa zaraďujeme rekreačné, liečebné, výchovné, estetické funkcie, ochranu prírody a krajiny, zachovanie biodiverzity, atď.

Ekologické a environmentálne funkcie lesa majú verejnoprospešný charakter a prevažnú časť úžitkov môžeme zaradiť k verejným statkom, resp. zmiešaným statkom s rôznym stupňom rivality a exkludácie. Medzi verejné statky patrí napr.: produkcia kyslíka, filtrácia vody a vzduchu, vodoochranná, klimatická, zdravotná funkcia a pod. Tieto úžitky lesa sa vytvárajú súbežne s produkčnými funkciami lesa. Ak pri spotrebe úžitkov verejnoprospešných funkcií stúpa rivalita medzi spotrebiteľmi, verejné statky sa menia na kolektívne. Rivalita spôsobuje konkurenciu pri užívaní statkov lesa. Príkladom môže byť rekreačná funkcia, kde pri zvýšenom počte rekreatantov dochádza k rivalite medzi jednotlivcami a zároveň konkurencii medzi produkčnou, prírodoochrannou a rekreačnou funkciou lesa. Pri niektorých verejnoprospešných funkciách lesa je možné uplatniť exkludáciu ich spotrebiteľov a tým sa verejné statky menia na statky klubové. Napr.: pri protilávínovej, brehoochranej, vodohospodárskej, rekreačnej funkcii a pod. môžu spotrebiteľia týchto funkcií vytvoriť skupinu, ktorá je ochotná za poskytovanie týchto statkov zaplatiť a tým kompenzovať lesné hospodárstvo. Tým dochádza k tvorbe klubov a združení, čo spôsobuje prevažnú alebo čiastočnú exkludáciu pri užívaní daného statku.

Ochranné a environmentálne funkcie lesa patria do skupiny statkov životného prostredia, ktoré sú prevažne obmedzené, ale cenový mechanizmus nefunguje a preto sú potrebné zásahy štátu, aby boli produkované v optimálnej miere.

3. ROZŠÍRENÁ TEÓRIA VEREJNÝCH STATKOV

Statky majú vnútornú štruktúru svojich vlastností. Podľa teórie verejných statkov sa statok hodnotí ako homogénna jednotka (prístup čiernej skrinky), pri ktorej sa môže javiť jej produkcia na základe trhového mechanizmu ako nemožná. Prostredníctvom dekompozície vlastností statkov, variability úrovne poskytovaných úžitkov, stupňov ich vylúčiteľnosti a rivality pri spotrebe môže byť však schopnosť ich realizácie cez trh významne ovplyvňovaná. Podľa MANTAU et al. 2001 je možné formulovať nasledovné hypotézy, ktoré predstavujú rozšírenie teórie verejných statkov:

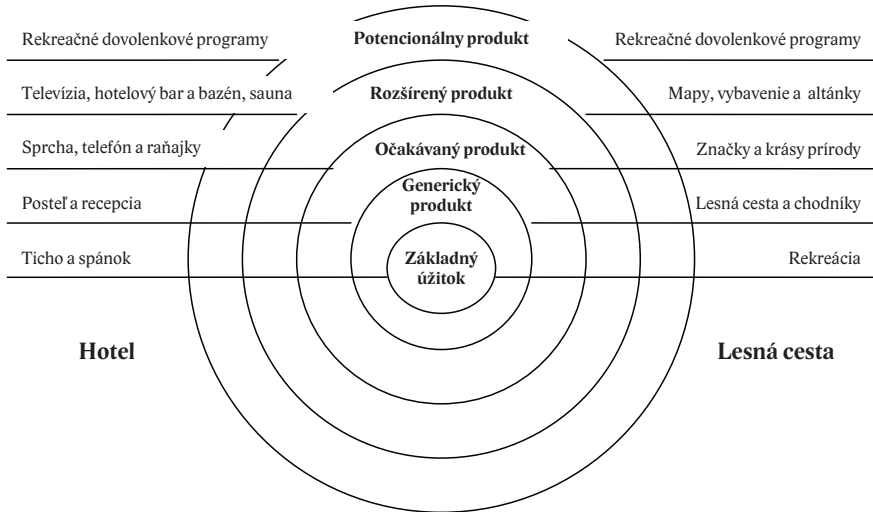
1. Vylúčiteľnosť zo spotreby závisí od úrovne poskytovaných úžitkov. V princípe sa vylúčiteľnosť zo spotreby zvyšuje s úrovňou poskytovaných úžitkov. Z toho vyplýva, že vylúčiteľnosť zo spotreby by nemala byť definovaná pre statok ako homogénnu jednotku, ale pre jeho jednotlivé vlastnosti.
2. Statok je generovaný variabilitou jeho vlastností. Vylúčiteľnosť a rivalita týchto vlastností je rozdielna. Na základe variability vlastností a možných marketingových stratégií môže byť vyvinutá zodpovedajúca stratégia integrácie statku do trhového mechanizmu.
3. Hodnota statku a schopnosť statku byť predmetom trhu závisí na dynamických zmenách vo vlastnostiach statku a prostredí.

Formulované hypotézy a predpoklady môžeme ilustrovať na nasledovnom príklade (obrázok 1.2), ktorý umožní priblíženie základnej myšlienky. Majme dva statky. Súkromný statok „hotel“ a verejný statok „lesná cesta“. Všeobecná ekonomická hodnota hotela a lesnej cesty nie je pravdepodobne rozdielna. Ak však definujeme rôzne úrovne poskytovaných úžitkov, môže sa situácia zmeniť. Ak si objedná niekto hotelovú izbu, očakáva, že nájde miesto na spanie a oddych v noci. Tieto vlastnosti si však nemôže kúpiť. Len generický produkt „hotelová izba“ je predmetom trhu, čo je reprezentované posteľou a pultom na recepcii. V prípade lesnej cesty je zrejme, že najdôležitejší úžitok plynie pre turistu z rekreácie. Tento úžitok plynie turistovi, len v tom prípade, ak má voľný prístup na lesnú cestu. V prípade lesnej cesty ide o verejný statok, lebo podľa slovenského zákona o lesoch má každý peší turista voľný prístup do lesa a teda aj na lesnú cestu. Generický produkt lesná cesta nie je realizovateľný prostredníctvom trhu. Podľa predchádzajúcich úvah to však neznamená, že je nemožné zlepšiť schopnosť statku byť predmetom trhu.

Teória verejných statkov definovala verejnoprospešné funkcie lesa na úrovni generického produktu, ktoré nie je možné predávať na trhu. Atraktivita produktu pre kupujúcich môže byť vytvorená na vyšších úrovniach poskytovania úžitkov. Spotrebiteľia predpokladajú ďalšie dodatočné úžitky ako samozrejmosť. To môžeme vyjadriť tak, že ak nie sú k dispozícii dodatočné úžitky, spotrebiteľ sa rozhodne produkt nekúpiť, alebo ho bude hodnotiť ako produkt s nízkou kvalitou. V prípade hotela je to kúpeľňa, uteráky, telefón alebo raňajky. Toto je úroveň očakávaného úžitku, teda ide o očakávaný produkt. Na lesnej ceste očakáva turista označenie trasy a výhľad na krásnu krajinu. Na úrovni očakávaného produktu má lesná cesta možnosti zlepšovania jej uplatenia na trhu.

V priemyselných krajinách sa uskutočňuje konkurencia medzi podnikmi na úrovni rozšíreného produktu. To môžeme vysvetliť tak, že pre rôzne produkty existujú rôzne marketingové stratégie a rôzne cenové segmenty. Rozšírený produkt v prípade hotela môže zahŕňať televíziu na izbe, hotelový bazén, saunu alebo hotelový bar. Spotrebiteľ sa rozhoduje podľa úrovne rozšíreného úžitku, či je ochotný priplatiť za hotel viac. Úroveň rozšíreného produktu zlepšuje uplatnenie generického produktu na trhu. Poskytovanie máp, vybavenia na turistiku, altánkov na oddych, detských ihrísk predstavuje úroveň rozšíreného úžitku v prípade lesnej cesty.

Obrázok 1.2 Zmena vylúčiteľnosti a rivality na rôznej úrovni užitočnosti produktu (zdroj: MANTAU et al. 2001)

Každý generický produkt má ešte úroveň potencionálneho úžitku. Potenciálny produkt v prípade hotela je poskytovanie špeciálnych dovolenkových programov podľa trhového segmentu (zážitkové športy ako rafting, mountain hiking, alebo iné). V prípade lesnej cesty môže lesný podnik ponúkať podobné rôzne takéto balíky vo forme ekologicky, lesnícky alebo kultúrne orientovaných náučných chodníkov, ubytovania atď. Celkovo môžeme konštatovať, že podľa uvedeného má každý statok možnosť stať sa súčasťou trhu.

4. STRATÉGIE INTEGRÁCIE VEREJNOPROSPEŠNÝCH FUNKCIÍ LESOV DO TRHOVÉHO MECHANIZMU

Mantau vo svojich prácach (1993, 1994, 1995a,b, 1999, 2001) zhrnul princípy možností pre verejnoprospešné funkcie stať sa predmetom trhu:

1. Verejnoprospešné funkcie lesa sú základné úžitky. Ak by sme chceli uplatňovať na trhu základné úžitky, museli by sme konštatovať, že ide zlyhanie trhu. To by platilo v prípade rekreačnej funkcie lesnej cesty, ale aj v prípade spánku a nočného oddychu. Toto je logická chyba teórie verejných statkov vysvetľujúcich zlyhanie trhu pri verejnoprospešných funkciách lesov, lebo sa uvažuje len úrovni základného úžitku.
2. Vlastnosti produktu (vylúčiteľnosť a rivalita) reagujú ináč na rôznych úrovniach užitočnosti. Prostredníctvom zmeny dizajnu na vyšších úrovniach užitočnosti môžu byť generické verejné statky transformované na trhové statky, t. j. vylúčiteľnosť a rivalita môže byť zmenená.
3. Podľa príkladu uvedeného vyššie môžeme konštatovať, že reálny produkt je kombináciou statkov (lesná cesta, náučný chodník, ubytovanie). Štruktúra kombinovaných statkov definuje stupeň exkludácie a rivality. Neoklasická ekonomická teória je založená na homogénnych statkoch. Tento prístup k statku ako k čiernej skrinke je najdôležitejší dôvod, prečo ne-

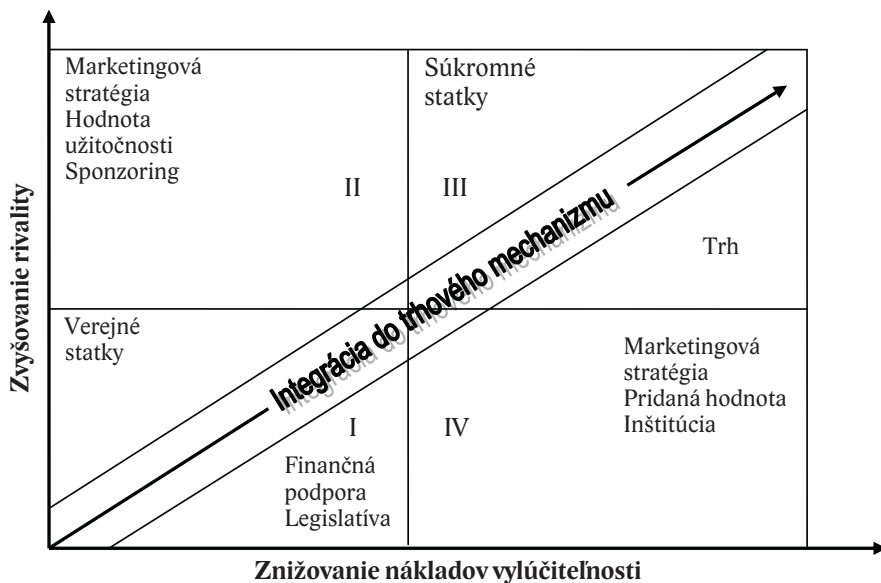
oklasická škola definovala riešenie problému zisťovania predpokladanej hodnoty verejných statkov a snažila sa dosiahnuť Paretovu optimálnosť ako korekciu zlyhania trhu.

4. Dynamické aspekty sú dôležité pre integráciu verejných statkov do trhového mechanizmu. Zmena stupňa vylúčiteľnosti a rivality môže byť spôsobená zmenami v prostredí alebo zmenami správania podnikov a spotrebiteľov.

Všetky ekonomické prístupy, ktoré rozdeľujú statky na verejné a súkromné prichádzajú k záveru, že existujú statky trhové a netrhové. Rivalita a exkludácia nie sú kritériá, ktoré nadobudajú len hodnotu nula a jedna, ale sa môžu kontinuálne meniť v rozmedzí od nula po jedna. Rôzne skupina si konkurujú o atraktívnu lesnú cestu, ktorá je v blízkosti mesta, lebo turisti spôsobujú problémy pri doprave dreva alebo vzniká konkurencia medzi pešími turistami a cykloturistami. Vylúčiteľnosť zo spotreby sa môže meniť napríklad zásahom štátu, ktorý určí, ktoré lesné cesty v akom čase môžu byť využívané pre pešiu turistiku a ktoré pre cykloturistiku.

Obrázok 1.3 opisuje kontinuálnu štruktúru statkov. Vertikálna os predstavuje rivalitu pri spotrebe a horizontálna os predstavuje vylúčiteľnosť zo spotreby. Vylúčiteľnosť so spotreby je závislá od nákladov. Vylúčiteľnosť rovná jednej je veľmi nákladná.

Obrázok. 1.3 Kontinuálna štruktúra vlastností statkov a stratégie (zdroj: Mantau et al. 2001)

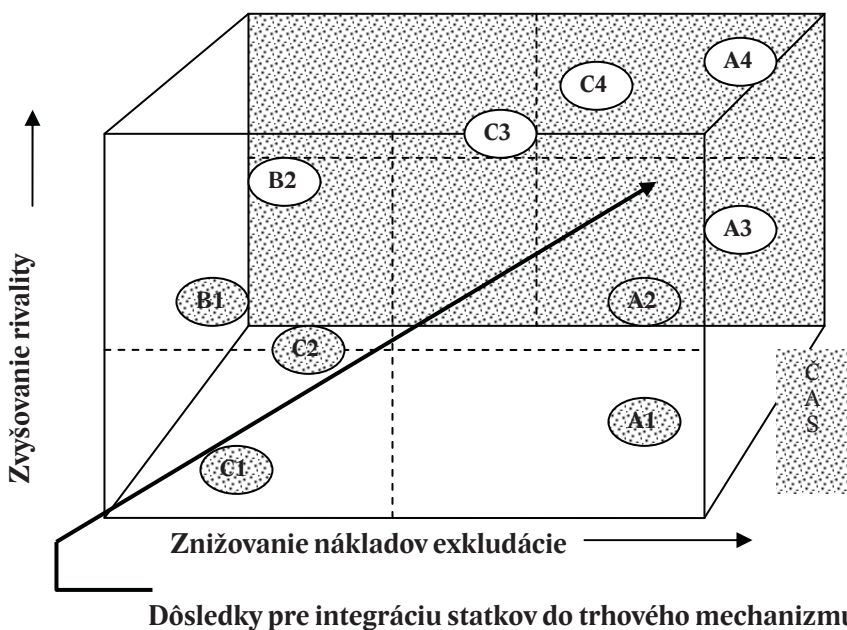
Vysoký stupeň rivality pri spotrebe a nízke náklady na zabezpečenie vylúčiteľnosti so spotreby predstavuje hraničný stav čistého súkromného statku a nízky stupeň rivality a vysoké náklady vylúčiteľnosti definuje čistý verejný statok. Každý statok však má vlastnosti, ktoré môžu jeho vylúčiteľnosť a rivalitu meniť.

Schopnosť integrácie verejného statku do trhového mechanizmu môžeme rozdeliť do štyroch strategických oblastí. Statky s nízkou rivalitou a vysokými nákladmi na vylúčiteľnosť majú veľmi nízke šance integrácie do trhového mechanizmu. Ak majú byť zabezpečované, je potrebné využiť zásahy štátu vo forme opatrení verejnej politiky (dane, dotácie, regulatívy, poradenstvo

atď.). Statkom s vysokou rivalitou ale aj s vysokými nákladmi exkludácie pripisujú u spotrebiteľa vysokú hodnotu. Je však veľmi drahé vylúčiť niekoho z pohľadu na krásnu lesnatú krajinu. Marketingové stratégie založené na sponzoringu alebo založení klubu môžu byť úspešné. Napríklad mestom financované rekreačné prímestské lesné územia by zodpovedali takejto stratégii. Statky s nízkymi nákladmi vylúčenia zo spotreby a nízkou rivalitou môžeme integrovať do trhového mechanizmu prostredníctvom zvyšovania pridanej hodnoty a zmenami pravidiel (inštitúcií) v efektívnych marketingových organizáciách. Statky s vysokou rivalitou a nízkymi nákladmi exkludácie sú typické trhové statky.

Pri každom statku sa môžu zmeniť jeho vlastnosti a tým aj zaradenie do strategickej oblasti v závislosti od zmien v dopyte, preferenciách a vlastníckych práv, aktivity podnikov a podobne (obrázok 1.4).

Obrázok 1.4 Dynamické zmeny vlastností trhových a potencionálne trhových statkov (zdroj: Mantau et al. 2001)

Najdôležitejším faktorom je dynamika podmienok na trhoch, správanie firiem a spotrebiteľov. Ak by sa dramaticky znížili po kalamite veľkého rozsahu ceny vlákнинového dreva, mohli by sa majitelia lesa rozhodnúť, že znížia ťažbu tohto sortimentu (A1). Cena, ktorá vyjadruje rivalitu je nižšia ako náklady na ťažbu a dopravu dreva. Na základe cyklov na trhu z drevom sa môže zmeniť prebytok ponuky vlákнинového dreva na prebytok dopytu po vlákninovom dreve. Tieto zmeny by priniesli zvýšenie ceny vlákнинového dreva a teda aj rivality (A2). Ďalej môžeme predpokladať, že ceny dreva na získanie tepelnej energie na prelome tisícročia pomerne nízke, hospodárstvo sa spoliehalo na iné zdroje energie, jeho ponuka prevyšovala dopyt. Rivalita vyjadrená cenou bola nízka, aj keď ceny energetického dreva rýchlo dobiehali ceny vlákнинového dreva (A3). Dopyt po

energetickom dreve ako alternatívnom obnoviteľnom zdroji suroviny však prudko rastie a tým sa zvyšuje rivalita tohto statku (A4).

Hodnota chráneného biotopu pre spoločnosť je pomerne vysoká, ale jeho dobrovoľná produkcia lesnými podnikmi je sťažená, samozrejme za predpokladu neexistencie opatrení verejnej politiky v ochrane prírody. Je to spôsobené vysokými nákladmi na zabezpečenie exkludácie zo získavania úžitkov chráneného územia. Celá spoločnosť má úžitok z chráneného biotopu, ale nikto nie je reálne ochotný za tieto úžitky platiť. Oplotenie chráneného biotopu a vyberanie vstupného je veľmi nákladné (B1). Marketingová stratégia založená na vytvorení produktu „chránený biotop“ pre sponzorský podnik by mohla mať úspech. Veľká firma, ktorá sa snaží vylepšiť si svoj environmentálny imidž by mohla mať záujem na financovaní chráneného územia. Rivalita statku ochrana biotopu sa zvýšila, aj keď náklady exkludácie ostali nezmenené (B2).

V minulosti nepatrilo bicyklovanie k rozšíreným alebo masovým športom, teda rivalita bicyklovania v lese bola nízka. Náklady na vylúčenie bicyklistov zo spotreby by bol ekonomický nezmysel (C1). V slovenských lesoch sme síce vyznačili trasy pre mountain biking, ale v zásade sme neobmedzili prístup cyklistov na lesné cesty. Rakúske štátne lesy si však obhájili právo vylúčiť cyklistov na lesných cestách so spotreby a môžu žiadať poplatky od regionálnych cyklistických klubov za cyklistické využívanie lesných ciest (C2). Ak by lesné podniky zatraktívniili svoje lesné cesty pre cykloturistov a zvýšila by sa pre nich ich subjektívna užitočnosť z cykloturistiky, môžeme predpokladať zvýšenie rivality a zníženie nákladov exkludácie. Vyššia pridaná hodnota produktu „lesná cykloturistika“ by umožnila lepšie možnosti vylúčenia zo spotreby (C3). Ak by sa v budúcnosti preferencie obyvateľstva v urbánných regiónoch pre mountain biking ešte zvýšili mohlo by to opäť spôsobiť zvýšenie rivality a zvýšenie vylúčiteľnosti (C4).

5. ZÁVER

Integrácia verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu predstavuje jednu z možností inovatívneho prístupu v tejto oblasti. Lesné podniky v Európe vyvíjali a vyvíjajú snahu získať platby za poskytovanie úžitkov pre spoločnosť. Príspevok však nechcel vytvoriť dojem, že je to jediná cesta a vôbec už nie dojem, že štát by sa mal stiahnuť z ovplyvňovania produkcie verejnoprospešných funkcií prostredníctvom verejnej politiky. Stratégie začlenenania verejnoprospešných funkcií do trhu vyžadujú zásadné ingerencie štátu. Na Slovensku sa začína táto problematika riešiť výskumne (APVV, centrum excelentnosti) v kooperácii NLC–LVU Zvolen a LFTU vo Zvolene, čo je základný predpoklad, aby boli vypracované koncepcie a stratégie, ktoré by v konečnom dôsledku umožnili optimálne a trvalo udržateľné poskytovanie netrhových úžitkov lesa.

6. LITERATÚRA

1. COASE, R. H. (1960): The problem of social cost, in: Journal of Law and Economics, Zv. 3, 1–44 s.
2. DOWNS, A. (1957) An Economic Theory of Democracy. Harper and Row, New York.
3. GLÜCK, P. (1995) Forest policy means for non–timber production in Austria. In: Solberg, B. and Pelli, P. (eds) Forest Policy Analysis – Methodological and Empirical Aspects. EFI Proceedings No. 2, 278 s.
4. JUST, R.E., HUETH, D.L., SCHMITZ, A. (1982): Applied Welfare Economics and Public Policy, Englewood Cliffs, in: Henrichsmeyer, W.; Witzke, H.P. (1994): Agrarpolitik, Bewertung und Willensbildung, časť 2, Ulmer Stuttgart, 639 s.

5. MANTAU, U. (1993) Die forstliche Produktlücke – Infrastrukturleistungen marktfähig machen. Allgemeine Forstzeitung 4(93), 186–190 s.
6. MANTAU, U. (1994a) Produktstrategien für kollektive Umweltgüter – Marktfähigkeit der Infrastrukturleistungen des Waldes. Zeitschrift für Umweltpolitik und Umweltrecht 3(94), 305–322 s.
7. MANTAU, U. (1994b) Produktstrategien für kollektive Umweltgüter. Zeitschrift für Umweltpolitik und Umweltrecht 3, 305–322 s.
8. MANTAU, U. (1995A) Von der Waldfunktionenlehre zur Waldproduktlehre. Holz-Zentralblatt 26 s.
9. MANTAU, U. (1995b) Forest policy means to support forest outputs. In: Solberg, B. and Pelli, P. (eds.) Forest Policy Analysis – Methodological and Empirical Aspects EFI Proceedings No. 2. Meeting report, Working group S6.12–01, IUFRO/SNS, 131–146 s.
10. MANTAU, U. (1995c) Von der Waldfunktionenlehre zur Waldproduktlehre. Holz-Zentralblatt 26(95), 445, 451–453 s.
11. MANTAU, U. (1997) Erschließung neuer Märkte durch forstwirtschaftliche Zusammenschlüsse. Allgemeine Forstzeitung/Der Wald 12(97), 636–639 s.
12. MANTAU, U. (1999) Introduction and Conclusions of the RES-Project. EU report for project FAIR/CT95–0743.
13. MANTAU, U., MERLO, M., SEKOT, W., WELCKER B. (2001): Recreational and Environmental Markets for Forest Enterprises: a new approach towards marketability of public goods, CABI, 541 s.
14. PIGOU, A.C. (1932): The Economics of Welfare, 4. vydanie, London, 192 s.
15. PAPÁNEK, F. (1978): Teória a prax funkčne integrovaného lesného hospodárstva, Lesnícke štúdie, 29, Zvolen, 218 s.
16. ŠÁLKA, J., TRENČIANSKY, M., BAHULA, P., BALÁŽOVÁ, E., (2008): Ekonomía životného prostredia, učebné texty, TU Zvolen, 162 s.

Adresa autora:

*doc. Dr. Ing. Jaroslav Šálka
 Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva
 Lesnícka fakulta
 Technická univerzita vo Zvolene
 T. G. Masaryka 24
 960 53 Zvolen
 e-mail: salka@vsld.tuzvo.sk*